

KORTE MEDEDEELINGEN

De vliegende eekhoorn op den Smeroe-top.— Aan hetgeen de heer 's JACOB in de vorige aflevering schrijft over een ontmoeting met een vliegenden eekhoorn op den top van den Smeroe zou ik gaarne het volgende wenschen toe te voegen.

Het feit, dat het dier zich bij aankomst op den top naar den triangulatieheuvel spoedde, is in overeenstemming met hetgeen ik over het gedrag van deze dieren opmerkte op p. 22 van den vorigen jaargang. Deze vliegende eekhoorns vertoonen nl. (in tegenstelling met de niet-vliegende) de typische eigenaardigheid, dat zij in de boomen *steeds in opwaartsche richting* (nooit, bij mijn weten althans, naar beneden toe) klimmen. Zij doen dit inderdaad met een „doel”, doch dit doel is een voldoende hoog en geschikt gelegen punt te bereiken, om van daar af naar een anderen boom over te kunnen zweven. Op deze wijze bereiken zij de plaatsen, waar zij hun voedsel vinden en ongetwijfeld is het ook op dezelfde wijze, dat zij een schuilplaats opzoeken. Het was dus met deze gewoonte in overeenstemming, dat het dier zich bij aankomst op den top linea recta verder spoedde naar den steenstapel, die op dat oogenblik vermoedelijk het *hoogste* punt van zijn gezichtsveld vormde! In een soortgelijke situatie zal waarschijnlijk, onverschillig of dit nu op een bergtop is of op een andere plaats, elke willekeurige vliegende eekhoorn zich op overeenkomstige wijze gedragen.

Dat het dier zich daarbij niet stoorde aan de (zich stil houdende) menschen, is misschien niet zoo vreemd. Deze dieren toonen in het algemeen geen vrees voor voorwerpen, die zich *niet bewegen*. Zij zijn—vergeleken bij vele andere zoogdieren—juist *niet* zeer schuw.

De heer 's JACOB vestigt er dan nog verder de aandacht op, dat op den Smeroe tot nu toe alleen eekhoorns, op den Rindjani daarentegen alleen apen zouden zijn aangetroffen, hetgeen volgens den schrijver in strijd zou zijn met de opvatting, dat men hier met verdwaalde dieren te doen heeft. Hier-teenover zij opgemerkt, dat op den Smeroe wel degelijk óók reeds loetoengs zijn gevonden, zooals blijkt uit een mededeeling van GISIUS (zie jg. 19, 1930, blz. 198).

M. BARTELS Jr.

Het loophoen (*Megapodius r. reinwardt*).— In de Augustus-aflevering van dit tijdschrift schreef ik een artikeltje over het loophoen van den Kangean-Archipel. Echter is mij gebleken, dat de

door mij gebruikte Inlandsche benaming: „gosing” fout is; dit moet ten rechte zijn „kosong”.

Sedert had ik gelegenheid een doorsteek in West-Oostelijke richting door het eiland Sepandjang te maken, gedurende welke tournee ik een bijzonder groot aantal „levende” nestheuvels van het loophoen aantrof. Alhoewel die heuvels midden op het eiland niet geheel ontbreken, was verreweg het grootste gedeelte toch dicht bij de kust gelegen. Gedurende een wandeling van bijna vijf uren kreeg ik wederom geen enkel loophoen te zien, ofschoon deze dieren hier, gelet op het groote aantal gebruikte nestheuvels, veelvuldig moeten voorkomen. Voorts viel het mij op,

„Kosong”-broedheuvel van Sepandjang.

[foto Appelman.]

Juli 1938.

dat de meeste „levende” heuvels onbeschadigd waren, zoodat hier blijkbaar niet op zoo grooten schaal de eieren geroofd worden als in het Natuurmonument op Saobi het geval was.

Als andere bijzonderheid wil ik hier nog vermelden, dat ik tijdens deze tournee ook verscheidene herten te zien kreeg, echter uitsluitend hinden (in troepjes), zoodat de bronst op dat moment (14 Juli) blijkbaar nog niet ingetreden was. Dit (locale?) hertenras is opvallend klein en daarbij donker gekleurd.

Malang, Aug. '38.

F. J. APPELMAN.

Bloembezoek bij *Elephantopus scaber* L. — In verband met de talrijke mededeelingen over de controverse al of niet bloembezoek bij *Elephantopus scaber*, de olifantspoot, door insecten (zie jrg. I, p. 20; XIII, p. 144; XIX, p. 167; XX, p. 174, 199, 220; XXII, p. 150, 159) deel ik de volgende waarneming mede. Op 11 Juli van dit jaar liepen wij tusschen 1 en 2 uur nam. den voor autoverkeer geschikten, breeden grasweg van Ranoe Gedang naar Tiris (oostvoet G. Lamongan) af, die door kampongterrein (grootendeels bouwvelden van mais) loopt. Op dezen grasweg heb ik zóó'n massa *Elephantopus* bijeen gezien, als ik in mijn leven niet ben tegengekomen; plaatselijk lag er een lila gloed over den grasweg. En boven deze massa zoemde en gonsde het van de bijen, die naarstiglijk iedere bloem (er zijn er meestal 4 per hoofdje geopend) afzochten. Ook enkele vlindertjes zag ik eenigszins schuchter bloemen bezoeken, doch die waren verre in de minderheid. Deze waarneming is dus een bevestiging van het resultaat der bovengenoemde controverse. Het lijkt mij niet onmogelijk, dat behoorlijk kenbaar bloembezoek slechts plaatsvindt bij een behoorlijk ontwikkelde vegetatie en dat geïsoleerde planten niet of nauwelijks bezocht worden. Trouwens, het luttel bloembezoek aan een geïsoleerde plant kan gemakkelijk aan de aandacht van den waarnemer ontsnappen. Bovendien kan het afhangen van de hoeveelheid andere soorten bloemen, die op dat uur van den dag geopend zijn, honing leveren en daardoor de bijen tot zich trekken.

VAN STEENIS.

Merkwaardige dagvlinders te Poeger (Zuidkust-Bezoek). — Dichtbij de plaats, waar de Kali Bedadoeng in den Indischen Oceaan uitmondt, ligt aan den linkeroever van deze rivier een klein zwart strand, begrensd door het bosch van het Natuurmonument van den G. Watangan. Dit strand is bijzonder geschikt gebleken om in korten tijd een vlindercollectie met velerlei soorten aan te vullen, terwijl tevens bleek, dat hier vlinders voorkomen, die op Java zeer zeldzaam heeten te zijn. Deze plaats biedt dan ook nog het voordeel, dat de vlinders vaak gemakkelijk zijn te vangen, omdat men hier de ruimte heeft en de vlinders zich vaak op het vochtige strand neerzetten om te zuigen.

Hier zal slechts melding gemaakt worden van een drietal zeer bijzondere Rhopalocera, doch het zou van belang zijn om deze rijke vindplaats gedurende een geheel westmoesson geregeld te bezoeken, aangezien de vlinderfauna op opvallende wijze wisselt.

1. *Papilio aristus*. Vele exemplaren werden gevangen op 26 December 1937, toen deze fraaie zwartwitte ridder met staarten in groot aantal op het strand kwam zitten zuigen. Tot dien datum waren slechts twee exemplaren gevangen door KALIS op den Kawi. Bij mijn eerstvolgend bezoek aan Poeger op 1 Februari 1938 en ook bij latere bezoeken heb ik deze *Papilio* niet meer aangetroffen, zoodat het voor de hand ligt te veronderstellen, dat *Papilio aristus* slechts tijdelijk en dan nog lokaal optreedt. Het is een snelle vlieger, die tijdens het zuigen vrij gemakkelijk te vangen is, waarbij de vrij lange staarten echter vaak beschadigd worden.

2. *Libythea geoffroy*. Deze fraaie blauwglanzende vlinder werd op 13 Februari 1938 gevangen tijdens een bezoek aan dezelfde vindplaats, toen wij vergezeld werden door den entomoloog Dr DE FLUITER, die den vlinder het eerst opmerkte. Tenslotte werd 't exemplaar na een opwindende jacht door mijn vrouw gevangen. Slechts twee exemplaren zagen wij dien dag, beide mannetjes. *Libythea geoffroy* gaat door voor zeer zeldzaam en was tot voor kort alleen van Oost-Java bekend, terwijl hij volgens schrijven van Prof. ROEPKE thans ook in Midden-Java is gevangen. Ook deze vlinder kwam op het strand zitten zuigen; hij vliegt zeer snel en rusteloos.

3. *Cyrestis perianther horsfieldi* werd het eerst op 1 Februari 1938 gevangen en ook bij latere bezoeken aan Poeger. Ik heb niet kunnen constateeren, of ook dit vlindertje op het strand komt zuigen. Het hield zich vnl. op langs den boschrand en komt bepaald massaal voor in open plekken in het bosch van het zuidelijk gedeelte van den G. Watangan. Het bezit de eigenaardigheid om zich neer te zetten op den onderkant van bladeren van een mij bij name niet bekenden heester. Deze vlinder was van Oost-Java nog onbekend.

Het hierboven vermelde drietal vlinders zond ik, opgezet, per vliegmail naar Prof. ROEPKE te Wageningen, aan wien ik de determinatie en vele bijzonderheden verschuldigd ben. Tot mijn teleurstelling is de zending echter beschadigd aangekomen. Behalve voor mij zelf kan dit geval ook anderen mogelijk tot leering strekken: het verdient aanbeveling dergelijke insecten ongeprepareerd in papillotten te verzenden.

BIJSCRIFT. — De Redactie was zoo vriendelijk mij uit te noodigen, een aanteekening bij bovenstaande mededeeling te geven, waaraan ik gaarne voldoe.

Het is verblijdend te constateeren hoezeer de liefhebberij van vlinders verzamelen sinds de verschijning van DUNLOP's „Vlinderalbum” door Prof. W. ROEPKE op Java is toegenomen en hoe dit weer begunstigend heeft gewerkt op de kennis van onze vlinderfauna. Prof. ROEPKE, die zich momenteel bezighoudt met de bewerking van het 3de deel der „Rhopalocera javanica”, handelend over de Nymphalidae, kan thans reeds goede vruchten plukken van zijn destijds met zooveel zorg voor het lekenpubliek verricht werk. Nog steeds blijkt, hoeveel onbekends de vlinderwereld op Java bergt en bijdragen zooals bovenstaande, zijn dan ook voor specialisten zeer welkom.

Betreffende *Papilio aristus hermodictus* FELDER, zooals de O. Javaansche vertegenwoordiger voluit heet, is er na de ontdekking van KALIS nog een tweede vindplaats bekend geworden, nl. djatibosch bij Telawa (VAN DEINSE en VAN DER NOORDAA in Ent. Med. van Ned.-Indië, III, 1937, blz. 9). De vlinder vloog daar in November, later niet meer, en is dus blijkbaar aan een bepaalden vliegtijd gebonden.

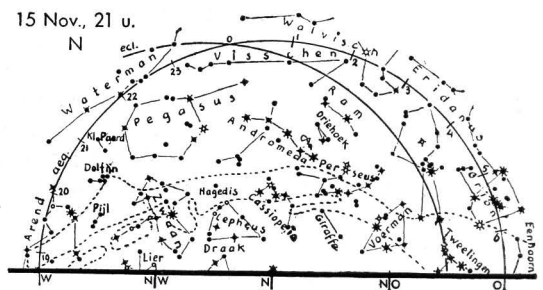
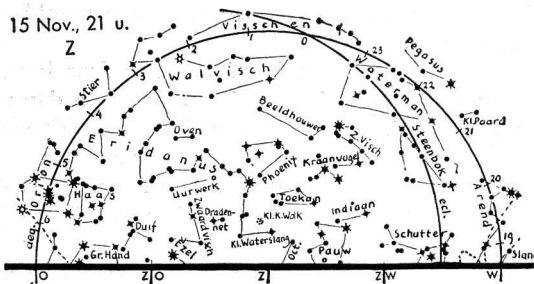
Libythea geoffroy GODART is een oostelijke soort, die veel aan de stranden van de Kleine Soenda Eilanden en van de Molukken voorkomt. Het vangen is inderdaad een kwestie van hardnekkig volhouden.

Cyrestis perianther horsfieldi MOORE is in 1829 van Java vermeld door HORSFIELD, die ze $\pm$ 1815 (vermoedelijk in de buurt van Soerakarta) ving. FRUHSTORFER heeft ze (Liste javanischer Lepidopteren) Berliner Ent. Z., 1896) tusschen 1890 en '93 op de koffieonderneming Pringondani in O. Java gevangen. Geheel onbekend van O. Java is ze dus niet. De soort schijnt echter weer aan tijd gebonden te zijn. Ik zelf observeerde ze in de eerste maanden van het jaar massaal aan de Tjitaroem bij Radjamandala W. van Bandoeng, waar ze ook veel op den vochtigen oever kwam zitten.

Buitenzorg.

L. J. TOXOPEUS.

DE STERRENHEMEL IN NOVEMBER

STERRENGROOTTEN: 0 en 1 *, 2 *, 3 *, 4 • ; veranderlijk o

GELDIGHEID DER STERRENKAARTJES :

15 Juli	15 Aug.	15 Sept.	15 Oct.	15 Nov.	15 Dec.
5 u.	3 u.	1 u.	23 u.	21 u.	19 u.

Aan het begin van iedere maand gelden zij één uur later, op het einde één uur vroeger.

MAANPHASEN : V.M. 8 Nov. ; L.K. 14 Nov. ; N.M. 22 Nov. ; E.K. 30 Nov.

Maansverduistering op 8 November.

PLANETEN. — MERCURIUS, grootste oostelijke elongatie op den 25sten, is als avondster zichtbaar in de tweede maandehelft; ondergang na 19 u.

VENUS, in onderste conjunctie op 20 November, gaat over naar den morgenhemel en is eerst op het einde der maand in het oosten zichtbaar (opkomst 4,6 u.).

MARS (R. K. 12,3 — 13,5) in de Maagd, komt op 1 November te 3,6 u. op, op den 30sten te 2,8 u.

JUPITER (R. K. 21,8 in den Steenbok, ondergang 1,0 u. — 23,2 u.) staat in den voornacht aan den westelijken hemel.

SATURNUS staat gunstiger dan JUPITER (R. K. 0,8 in de Visschen; ondergang 4,2 u. — 2,1 u.).

Leersum.

S. W. VISSER.